

Nr 109.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förhöjt understöd åt slöjdläraren A. Larsson: given Stockholms slott den 13 mars 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anför härefter:

Hos Kungl. Maj:t har slöjdläraren i Skara stads skoldistrikt Albert Larsson, med förmälan att statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. förklarat honom berättigad att efter avgång från sin befattning komma i åtnjutande av helt understöd med 450 kronor årligen, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte bereda honom en fyllnadspension å 1,425 kronor. Innan jag närmare ingår på denna ansökning, torde jag få erinra om de författningsbestämmelser, som hava avseende på den kategori av lärare, till vilken Larsson hör.

Enligt Kungl. Maj:ts reglemente den 22 juni 1892 för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt med däri sedermera vidtagna ändringar avsåg anstalten beredande av ålderdomsunderstöd åt, bland andra, lärare

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 1 saml. 95 häft. (Nr 108—109.)

och lärarinnor i övningsämnen vid de till den allmänna folkundervisningen hörande skolorna dock endast åt sådana lärare och lärarinnor i slöjd, vilka erhölle minst samma avlöning, som författningsenligt tillkomme småskollärarinnor (§ 1). Helt understöd skulle utgå med ett belopp av 450 kronor för år (§ 6). Rätt till helt understöd tillkom efter avgång från tjänsten varje understödsberättigad lärare, som uppnått 55 års ålder och räknade 30 tjänstår.

Sedermera har enligt beslut av 1919 års lagtima riksdag ålderdomsunderstödsanstalten uppgått i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. Reglemente för sistnämnda anstalt är utfärdat den 31 december 1919 (svensk författningssamling nr 878). Av detta reglemente må här anföras följande bestämmelser:

För den, som före den 1 januari 1919 förklarats berättigad till pension från folkskolläraernas pensionsinrättning eller före den 1 januari 1920 till understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, skall för tiden efter 1920 års ingång pensionen, respektive understödet höjas med ett belopp, som med 300 kronor överstiger hälften av pensionens eller understödets förutvarande belopp; dock att sålunda förhöjd pension icke må överstiga 1,800 kronor eller understiga 1,000 kronor och sålunda förhöjt understöd icke må understiga 600 kronor (Övergångsstadganden till kap. IV, mom. 2).

Vidare utfärdade Kungl. Maj:t den 31 december 1919 kungörelse (nr 879) angående godkännande av reglering av vissa i nyssnämnda reglemente avsedda befattningar och förordnade därvid, att skolöverstyrelsen skulle meddela dylikt godkännande beträffande, bland andra, lärare vid folkskolor.

Jag övergår nu till Larssons förenämnda ansökning.

Larsson, som är född den 26 februari 1854, har sedan den 1 oktober 1877 varit anställd som föreståndare och lärare vid Skara slöjdskola. Denna skola är en kommunal anstalt med uppgift närmast att tillgodose undervisningen i manlig slöjd vid Skara folkskolor. Dessutom har Larsson under en följd av år meddelat slöjdundervisning åt elever vid högre allmänna läroverket och vid folkskoleseminariet i Skara. För sin verksamhet har Larsson erhållit synnerligen berömmande vitsord. På grund av tidigare delaktighet i småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt har Larsson genom beslut av styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. den 2 mars 1923 förklarats berättigad att vid avgång från sin anställning erhålla årligt understöd av 450 kronor. Han kvarstår dock alltjämt i tjänst. Då nämnda belopp syntes alltför lågt, beslöt Skara skoldistrikt i mars 1923 att, i och för beredande åt honom av pensionsrätt i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., i enlighet med bestämmelserna i § 5 av anstaltens reglemente reglera bland andra den manliga slöjdlärartjänsten vid Skara slöjdskola. Minimiavlöningen bestämdes därvid att utgöra de för kvinnlig folkskollärare bestämda avlöningsförmånerna, nämligen, utom bostad och bränsle eller ersättning därför, en kontant slutlön av 2,500 kronor. Denna tjänstereglering godkändes av skolöverstyrelsen den 3 april 1923. Enligt vad styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. meddelat, har emellertid för pensionsanstalten icke blivit anmält, att

Larssons tjänst blivit reglerad, och icke heller ansökan gjorts om att få den reglerade tjänsten förenad med pensionsrätt. Skolrådet har således icke fullföljt de med tjänsteregleringen inledda åtgärderna för beredande av förbättrade pensionsförhållanden åt Larsson. I sin ansökning anhåller nu Larsson om en fyllnadspension å 1,425 kronor, motsvarande 75 procent å lönen (2,500 kronor utom bostad och vedbrand) eller 1,875 kronor, minskat med ovan nämnda pension å 450 kronor. Ansökningen har tillstyrkts av vederbörande skolråd och folkskolinspektör samt av rektorerna vid högre allmänna läroverket i Skara och vid folkskoleseminariet därstädes.

I utlåtande den 1 december 1924 har skolöverstyrelsen framhållit, att det vore en ovanligt långvarig och betydelsefull gärning i det allmännas tjänst, som Larsson hade bakom sig, då han, så snart de ekonomiska förhållandena det medgäve, komme att lämna sin verksamhet såsom föreståndare för Skara slöjdskola och såsom slöjdlärare för det högre allmänna läroverkets och folkskoleseminariets elever. Den Larsson tillerkända pensionen å 450 kronor vore alldeles för obetydlig både med hänsyn till hans mångåriga förtjänstfulla verksamhet och i anseende till möjligheten för honom att därmed nå sin bärgning. I fråga om förenämnda reglering av Larssons tjänst för erhållande av pensionsrätt anför överstyrelsen, att denna reglering icke kunnat medföra pensionsrätt för Larsson, enär han redan överskridit 65 års ålder. Larsson ginge således miste om den förmånligare pension, som eljest skulle kommit honom till del. Överstyrelsen funne hans ansökan billig och ville på det varmaste tillstyrka densamma, detta så mycket hellre som endast formella hinder, nämligen sökandens överårighet, stått i vägen för ordnandet av hans pensionsfråga på grundvalen av den genomförda tjänsteregleringen enligt § 5 i reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

Styrelsen för nämnda anstalt anför i yttrande den 19 december 1924 huvudsakligen följande:

Larsson hade redan år 1919 fyllt 65 år, således innan pensionsanstalten med år 1920 trädde i verksamhet, och följaktligen aldrig kunnat enligt reglementet få innehava någon med pensionsrätt i anstalten förenad lärarbefattning vid den allmänna folkundervisningen. Då Larsson redan långt före pensionsanstaltens trädande i verksamhet varit berättigad att tillträda understödet å 450 kronor — härför erfordrades fyllda 55 levnadsår och intjänade 30 tjänstår — syntes det ligga närmast till hands att utverka riksdagens medgivande därtill, att mom. 2 i övergångsstadgandena till kap. IV i pensionsanstaltens reglemente finge i detta fall analogt tillämpas. I sådan händelse skulle Larsson bliva berättigad att vid frånträdan av tjänsten bekomma ett understöd å 975 kronor från anstalten. Liknande förfaringsätt hade förut förekommit, i vilket avseende åberopades riksdagens skrivelse den 9 juni 1922, nr 302, rörande slöjdlärlarinnan i Gävle Nanna Ulrika Karolina Elfstrand och Kungl. Maj:ts brev i ärendet den 30 juni 1922. Härvid förklarades att Elfstrand finge — utan hinder av den omständigheten att hon först efter den 1 januari 1920 förklarats berättigad till under-

stöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt — erhålla förhöjning i det till henne utgående understödet å 450 kronor årligen med ett belopp, som med 300 kronor överstege hälften av detta understöd, eller med 525 kronor, räknat från den 1 december 1920, då hon tillträdde understödet.

Pensionsanstalten finner sig därför böra föreslå, att i anledning av Larssons ansökan proposition av dylik innebörd avlättes till riksdagen. Ett understöd å 975 kronor skulle således kunna beredas Larsson utan annan åtgärd än ett undanröjande av det rent formella hinder, som ligger däri, att han icke redan före år 1920 utverkat det understöd å 450 kronor, vartill han då var berättigad, utan allt fort kvarstått i tjänsten.

Statskontoret anför i utlåtande den 27 januari 1925:

I ärendet anförda billighetsskäl synas tala för utverkande hos riksdagen, på sätt styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. föreslagit, av en förhöjning till 975 kronor av det Larsson vid avskedstagandet tillkommande understödet från nämnda anstalt.

Skolöverstyrelsen har framhållit, att Larssons verksamhet bland annat omfattat undervisning i slöjd för elever vid högre allmänna läroverket och folkskoleseminariet i Skara. Att märka är emellertid, att Larsson ej varit anställd såsom lärare vid någon av de nämnda institutionerna och att ersättningen för hans ifrågakärande arbete vad angår seminariet ej alls och beträffande läroverket endast under de senaste åren utgått av statsmedel. Vid sådant förhållande kan statskontoret icke tillstyrka någon ytterligare åtgärd än den ovannämnda för beredande åt sökanden av pension eller understöd av statsmedel.

Departementschefen.

Larsson har en ovanligt lång och mycket betydelsefull lärargärning bakom sig. Hans arbete har, enligt vad från flera håll vitsordats, särskilt varit till fromma för snickerislöjdens utveckling och spridning, och han har länge räknats såsom en av landets mera framstående sakkunniga på slöjdens område. Det synes mig med hänsyn härtill skäligt, att större understöd beredes honom vid avgången från tjänsten än det belopp å 450 kronor, vartill han utan vidare är berättigad. Därest den tjänst han innehar varit reglerad och förenad med pensionsrätt, skulle innehavaren av densamma varit berättigad till en pension å 1,875 kronor. Såsom styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. framhållit, har Larsson emellertid aldrig kunnat bliva delaktig av denna rätt, då han vid anstaltens trädande i verksamhet år 1920 redan uppnått 65 års ålder. Emellertid har styrelsen för nämnda anstalt erinrat om att, därest Larsson redan före den 1 januari 1920 blivit förklarad berättigad till understöd å 450 kronor, detta understöd kommit att utgå med ett belopp av 975 kronor jämlikt övergångsbestämmelserna till anstaltens reglemente. Om av riksdagen således utverkas medgivande beträffande Larsson i samma avseende som vid 1922 års riksdag skedde i fråga om understöd till slöjdlärarynna Nanna Ulrika Karolina Elfstrand, skulle Larsson vid avgången från tjänsten erhålla ett understöd å sistnämnda belopp. Ehuru jag, i betraktande av den allmängagneliga verksamhet Larsson utövat, icke kan undgå att finna även ett pensionsbelopp av 975

kronor väl knappt, anser jag mig dock, mot statskontorets uttalande, icke böra framställa förslag om någon åtgärd för utverkande av högre understöd åt Larsson än vad pensionsanstaltens styrelse sålunda ifrågasatt.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att slöjdläraren i Skara stads skoldistrikt Albert Larsson må — utan hinder av den omständigheten att han först efter den 1 januari 1920 förklarats berättigad till understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt — erhålla förhöjning i det honom tillerkända understödet å 450 kronor årligen med ett belopp, som med 300 kronor överstiger hälften av detta understöd, eller med 525 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall ävensom förordna, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

H. B. Hammar.